

ALGUNES NOTÍCIES SOBRE L'HOSPITAL CERVERÍ DE LA VALL (1356-1498)

Josep M. Llobet i Portella

Durant el període medieval, un dels diversos hospitals existents a la població de Cervera era el situat a l'actual barri de Sant Magí, anomenat, en aquell temps, de la Vall, de la Vall de Buidasacs o de la Vall de Predicadors. Aquesta última denominació feia referència al convent de Sant Domènec o de frares Predicadors situat en aquell indret.

En relació amb aquest hospital de la Vall, hem localitzat tres documents. El primer d'ells, datat el 27 d'abril de 1356, ens assabenta que, en aquell temps, el Consell municipal cerverí va assignar com a procuradors de l'hospital Guillem Savila, Pere Rossell i Pere d'Agramuntell, els quals havien de vetllar pels interessos de la institució.

El segon document conté les declaracions que van fer alguns veïns del quarter de Montserè,¹ entre l'any 1378 i el 1498,

mitjançant les quals detallaven aquells béns pels quals havien de satisfer algun cens a l'hospital de la Vall o, de forma general, a tots els hospitals de la vila. En algun cas, el bé estava subjecte al dret de fadiga a favor de l'esmentat hospital de la Vall.

Aquestes declaracions, agrupades per quarters, eren anotades en cada un dels llibres que les contenien, el qual era anomenat *Manifest*. Els béns declarats eren valorats per les autoritats cerverines a efectes de satisfer l'impost corresponent. Les declaracions no eren fetes anualment, sinó separades per un període de temps que comprenia diversos anys. Els llibres del període medieval relatius al quarter de Montserè que s'han conservat a l'Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), ubicat a Cervera, són dels anys següents: 1378, 1382, 1399, 1412, 1426, 1436, 1447, 1460, 1469, 1476, 1490 i 1497 (Aquest últim, conté alguna declaració feta l'any 1498). Falten, almenys, els dels anys 1388, 1391, 1432, 1464 i 1483.

Les rendes que rebia l'hospital de la Vall eren escasses. Les de l'any 1378 foren les següents: de Bernat Perelló 6 gallines,

¹ La vila de Cervera estava dividida, a efectes administratius, en quatre quarters: la Plaça, Montserè, Framenors i Capcorral.

6 fogasses² i 5 sous,³ de Pere de Santgenís 2 sous, 3 gallines i 3 fogasses i de Guillem Batlle, 2 sous. En total, doncs, 9 sous, 9 gallines i 9 fogasses. Les de l'any 1498 encara ho eren molt més: 6 diners (o sigui, mig sou). Sembla, doncs, que, en aquell temps, la institució hospitalària es trobava en plena decadència.

Finalment, mitjançant el tercer document, sabem que el dia 16 de maig de 1379 el Consell municipal cerverí acordà que els paers de la vila encomanessin l'hospital de la Vall a Guillem Morató.

Textos documentals

1

1356, abril, 27. Cervera

El Consell municipal de Cervera assigna procuradors de l'hospital de la Vall Guillem Savila, Pere Rossell i Pere d'Agramuntell.

Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1356, p. 36.

Ítem, lo Consseyll [...] ara de present assignà procuradors [...].

Ítem, del espital de la Vall en Guillem Zavila, en Pere Rossell e Pere d'Agramuntell.

2

1378-1499. Cervera

Hom deixa constància de les prestacions que fan diversos veïns de Cervera

²Una fogassa era una peça de pa.

³El sistema monetari català, en aquell temps, era el següent: 1 lliura = 20 sous = 240 diners.

a l'hospital de la Vall i a altres hospitals indeterminats.

ACSG, Cervera, Fons Municipal, Beneficència, *Censals de la caritat*, 1378-1497, s. f. (No transcrivim les quantitats anotades al marge dret).

En lo *Manifest* de M[untserè] de
LXX[VIII]

[...].

Bernat Perelló ffa [...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ítem fa per lo alberch que comprà d'en Ffrancesch Fonolleres en la Vall, ço és, per les cases, VI gallines e VI fogaces, e, per l'ort, V sous al Spital de la Vall.

Ídem en lo *Manifest* de CCC LXXXII, en cartes LXXXIII.

Ídem en lo *Manifest* de CCC LXXXI, en cartes LXXXI.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital.

Pere de Sentgenís, en cartes XXXXII, dix fa al spital de la Vall, per unes cases que foren d'en Berenguer de Vergós, carnicer, dos sous e III gallines e tres fogaces.

Ídem en lo *Manifest* de CCC LXXXII, en cartes LXX.

[...].

Ídem en lo *Manifest* de CCC LXXXI, en cartes LXXXVII.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Guillem Batlle, en cartes LX, dix que ha hun alberch en la Vall. Fou d'en Borthomeu Carbonell. Fa dos sous al spital de la Vall.

Ídem en lo *Manifest* de CCC LXXXII, en cartes LXXVI. És ver és affit en dit *Manifest* a-n Bernat Ponç, sabater.

[...].

Munserè del quarter del ayn M CCC LXXXII

Ponç Pedrosa dix [...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ýdem al *Manifest* de LXXXI, cartes 47, es manifesta més que ha I alberch que fo d'en Berenguer Çacoma, en la Vayll de Buydasachs. Fa la una partida VI diners de cens as spital de la Vall e l'altra partida fatiga a Sent Johan.

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Ýdem més dix que ha una partida del ort del spital de la Vall. Fa II sous de cens als spitals.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Miquel Tarroga dix per sagrament en lo *Manifest* de LXXXI, en cartes LXXVIII, que fa per unes cases ha en la Vall, al spital de la Vall, III gallines e una fogaça.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Bernat Ponç, çabater, dix per sagrament que ha I alberch en la Vall que fo d'en Guillem Batlle. Fa II sous de cens al spital de la Vall, ab fatiga.

[*Al marge dret:*] Afit a·n Guillem Mercader.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ffrancesch Martí dix per sagrament que ha assensat la casa del spital de la Vall, per la qual fa VI sous, VIII [diners], de cens als spitals, cartes 88.

[*Al marge dret:*] Afit a·n Ramon Soler, de la Vall. Porte-la.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Arnau zell Arç, de la Crullada, dix per sagrament que asensà una partida del ort del spital de la Vall. Fa II sous de cens al dit spital, cartes CII.

Ýdem al *Manifest* de CCC LXXXX-VIII, cartes 88.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XII, cartes 69.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXVI, cartes 49.

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ramon Soler dix per sagrament que comprà d'en Francesch Martí la casa del spital de la Vall. Fa VII sous, VII [diners], de cens als spitals, cartes CIII.

[*Al marge dret:*] Afit a·n Dalmau Soler. Porte-la en lo *Manifest* de CCC LXXXVIII, cartes 80.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital.

Anthoni Batlle dix per sagrament que ha I alberch en la Vall de Buydasachs que fo d'en Berenguer de Sanauga e primer d'en Corç. Fa III diners de cens al spital, cartes CXVI.

CCC LXXXXVIII

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Guillem Morros fou atrobat que ha un tros alou e de vinya al Bosch. Fa, la una partida, una galina al spital de la Vall, l'altra és francha, cartes III.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital.

Matheu Pinyol dix per sagrament que ha I tros al Soler. Fa fadiga al spital, cartes XIII.

[*Al marge dret:*] Dix que és d'en Bernat Adreny.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Bernat Pugol dix per sagrament que ha I alberch que comprà d'en Sentgenís que antigament foren d'en Berenguer de Vergós, carnicer. Fan III galines e II sous

al spital de la Vall. Presades DL sous, cartes 76.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XII, cartes LX.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXVI, cartes 49.

[*Al marge dret:*] Porte-la en Berthomeu Pugol en lo *Manifest* de 436, cartes 73.

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Miquel Tarroga dix per sagrament que ha unes cases en la Vall que foren d'en Pere Tarroga. Fan III galines e una fogaza al spital de la Vall, cartes 78.

[*Al marge dret:*] Porte-la n'Anthoni Bugar en lo *Manifest* de CCCC XII, cartes 57.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Jacme Perelló dix per sagrament que ha I alberch en la Vall que fonch d'en Francesch de Fonoleres, ab l'ort. Fa l'alberch VI galines e V fogaces al spital de la Vall e l'ort qui's té ab l'alberch V sous de cens al dit spital, ab fatiga, cartes 80.

[*Al marge dret:*] Afit a-n Jacme Ripoll les II partides e la terça a sa muler, 1430.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XII, cartes 57, e manifeste que assensà I ràfol dels procuradors dels spitals. Fa I sou, VI [diners], ab fatiga, als dits spitals.

[*Al marge dret:*] Afit al dit Jacme Ripoll.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Dalmau Soler dix per sagrament que comprà d'en Ramon Soler una casa del spital que fou d'en Francesch Martí. Fa

VII sous, VII [diners], de cens als spitals, cartes 80.

[*Al marge dret:*] Afit a-n Berenguer Rovira en lo *Manifest* de CCCC XII, cartes 60.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Guillem Mercader dix per sagrament que ha I alberch en la Vall que fo d'en Ramon Ponç e ans d'en Guillem Batlle. Fa II sous de cens als spitals, cartes 78.

[*Al marge dret:*] Afit a n'Anthoni Mestre, son jendre.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XII, cartes LXI.

[*Al marge dret:*] Afit al dit Anthoni Mestre.

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXVI, cartes LII, e manifeste 1429 que ha comprada I^a casa d'en Dalmau Soler que solie ésser spital. Fa VII sous de cens als spitals.

Porte'l lo dit Mestre en lo *Manifest* de CCCC XXXII, cartes 78.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital.

Anthoni Balle dix per sagrament que ha I alberch en la Vall de Buydasachs que fo d'en Berenguer de Sanauga. Fa III diners de cens al spital, cartes CVIII.

[...].

Manifest de Monserè de CCCC XII

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Pere de Putgmaré dix per sagrament que li donà son sogre en Guillem Arnaldés I tros a la Font Bolida que fou d'en Guillem dez Canós, notari, e ans d'en Guillem de Vallòria. Fa VII sous de cens al spital de la Vall, cartes 19.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXVI, cartes XXVI.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes XXV.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXXXVII, cartes XVIII.

Porte'l lo dit Johan Soler en lo *Manifest* de CCCC XXXXVII, cartes LI.

[*Al marge dret:*] Afít a·n Johan Soler, specier, 1460.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spítal de la Vall.

Galceran de Roquafort dix per sagrament que comprà d'en Berthomeu Valentí una vinya als Quartals o a la Natrera. Fa II sous a la casa de Sent Pere e III sous d'altra part a Sent Pere e V sous al spítal de la Vall e II galines al dit spítal. Fonch d'en Pere Perull. Presat DCCL, cartes 39.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXVI, cartes 36.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes 41.

Ýdem al *Manifest* de CCCC LX, cartes XXXII.

[*Al marge dret:*] Diu porte'l en Jacme Ponç.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spítal de la Vall.

Anthoni Bugar dix per sagrament que ha I alberch en la Vall de Preycadós, lo qual fonch d'en Miquel Tarroga. Fa III galines e I^a fogaça al spítal de la Vall, cartes LVII.

[*Al marge dret:*] Porte tot aquest *Manifest* en Ffrancesch Bugar, son fill, en lo *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes 87.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spítals.

Bereguer Rovira, e Johan, fill seu, dix per sagrament que ha una casa que fou d'en Dalmau Soler e ans d'en Ramon

Soler e ans d'en Ffrancesch Móra. Fa VII sous VII [diners] de cens als spítals, cartes 60.

[*Al marge dret:*] Afít a·n Berenguer Mercader. Porte-la.

[...].

Manifest de Monserè de CCCC XXVI

[...].

Matheu Pinyol dix [...].

[*Al marge esquerre:*] Spítal.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes 61, e manifeste que ha I tros al Soler. Fa fadiga al spítal.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC XXXXVII, cartes LVII.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC LX, cartes 52.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC LXVIII, cartes 54.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC LXXVI, cartes 66.

[*Al marge dret:*] Afít a·n Gili Ferrer, any LXXXI.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spítals.

Guiamonet Alayç dix per sagrament que ha unes cases enderrocades, les quals comprà d'en Anthoni de Sentjohan, çabater. Fan II sous de cens als spítals, cartes LII.

[*Al marge dret:*] Porte-los en Jacme Janer, fill d'en Pere, en lo *Manifest* de CCCC XXXXVII, cartes 76.

[*Al marge esquerre:*] Spítal de la Vall.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes 78, e manifeste que ha I ort après lo spítal de la Vall. Fa II sous de cens al dit spítal.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC XXXXVII, cartes 75. Lo partit del ort.

[*Al marge dret:*] Porte'l en Johan Alayç en lo *Manifest* de LX, cartes 64.

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall. Jacme Ripoll dix per sacrament, 1430, que ha dels béns que foren d'en Jacme Perelló, avi seu, primerament les II parts del albrech que fo del dit Jacme Perelló, car la terça ne porte na Alichsenó, muler del dit Jacme, de sa vida, per testament de son avi, lo qual alberch fou d'en Ffrancesch Fonoleres. Porte-lo dit Jacme Ripoll lo ort que és en lo dit alberch. Fa VI galines, VI fogaces, de cens al spital de la Vall e l'ort qui s té ab lo dit alberch V sous de cens al dit spital, cartes 73.

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall. Ítem hun ràfol après lo dit alberch, lo qual fou del dit son avi. Fa XVIII dinés de cens al dit spital, ab fatiga.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC XXXVI, cartes 75.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC XXXXXVII, cartes 71.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC LXVIII, cartes 65.

Ýdem en lo *Manifest* de CCCC LXXVI, cartes 86.

Ýdem en lo *Manifest* de LXXXIII, cartes 43.

Ýdem en lo *Manifest* de LXXXX, cartes 40.

Ýdem en lo *Manifest* de LXXXXVII, cartes 37.

[...].

Monserè de CCCC XXXVI

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall. Berthomeu Pinyol dix per sacrament que ha I alberch en la Vall de Preycadós, lo quel comprà d'en Sentgenís, lo qual antigament fou d'en Berenguer de Vergós, Carnicer. Fa III galines e II sous al spital de la Vall. Presat DL sous, cartes 73.

Ýdem al *Manifest* de CCCC XXXVII, cartes 69.

Ýdem al *Manifest* de CCCC LX, cartes 60.

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Anthoni Mestre, e Ffrancesch, son fill, dix per sacrament que ha un alberch en la Vall de Preycadós, lo qual fou d'en Ramon Ponç. Ffa II sous de cens als spitals. Presat D sous, cartes 78.

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Ítem dix que ha una casa que fou d'en Dalmau Soler, que solie ésser spital. Fa VII sous de cens als spitals.

[...].

Ýdem al *Manifest* de LX, cartes LXIII.

Ýdem al *Manifest* de LXVIII, cartes 69.

Ýdem al *Manifest* de LXXVI, cartes 89.

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Ýdem al *Manifest* de LXXXIII, cartes 45, e manifeste unas casas enderocades que foren d'en Jaume Jener e ans d'en Guim Alayç. Fa II sous de cens als spitals.

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ýdem al *Manifest* de LXXXVII, cartes 39 e manifeste unas casas que foren [*sic*]. Fa VI diners al spital de la Vall, ab [*sic*].

Ýdem al *Manifest* de LXXXX, cartes 40.

Ýdem al *Manifest* de LXXXVII, cartes 37.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Ffrancesch Bugar dix per sacrament que ha, dels béns de n'Anthoni Bugar, son pare, hun alberch en la Vall de Preycadós, lo qual fou d'en Miquel Tarroga. Fa tres galines e I fogaça al spital de la

Vall, cartes 86.

[*Al marge dret:*] Porte'l en Johan Bugar, son fill, en lo *Manifest* de LX, cartes LX.

[...].

Monserè de M CCCC XXXXVII

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Jacme Jener, fill d'en Pere Jener, dix per sagrament que ha unes cases ende-
rrocades en la Vall de Preycadós que
foren d'en Guillemet Alayç e primer de
n'Anthoni de Sentjohan. Fan II sous de
cens als spitals, cartes 77.

Ýdem al *Manifest* de CCCC LX,
cartes 66.

[...].

Monserè de LX

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Johan Bugar dix per sagrament que
ha I alberch en la Vall de Preycadós, lo
qual fo d'en Miquel Tarroga, après de
n'Anthoni Bugar. Fa III galines, I fogaça,
al spital de la Vall, cartes LX.

[*Al marge dret:*] Afit a-n Johan Olun-
ya, capeller.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Johan Alayç dix per sagrament que ha
I ort après lo spital de la Vall. Fa II sous
de cens al dit spital, cartes LXIII.

Ýdem al *Manifest* de LXIII, cartes 68.

Ýdem al *Manifest* de LXXVI, cartes
89.

Ýdem al *Manifest* de LXXXIII, cartes
44.

Ýdem al *Manifest* de LXXXX, cartes
41.

Ýdem al *Manifest* de LXXXXVII,

cartes 38.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Jacme Monclar dix que ha I alberch en
la Vall de Buydasachs que fou de mossèn
Anthoni Pedrós, prevere. Fa la una partida
VI diners de cens al spital de la Vall, l'altra
partida fa fadiga a Sent Johan, cartes 86.

[*Al marge dret:*] És avant.

Monserè de LXVIII

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Anthoni Cardó dix, any LXXXIII, que
ha un mallol que fou d'en Castels de Ro-
quaafort, al Coll del Perer. Fa dos galines
de cens als spitals, carta 37.

Ýdem al *Manifest* de LXXXX°, cartes
17.

Ýdem al *Manifest* de LXXXXVII,
cartes 15.

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spitals.

Jacme Monclar dix per sagrament
que ha una partida del ort del spital de la
Vall que fou de mossèn Anthoni Pedrós.
Fa II sous de cens als spitals, ab fadiga,
cartes 86.

Ýdem al *Manifest* de LXXVI, cartes
VII.

Ýdem al *Manifest* de LXXXIII, cartes
L.

Ýdem al *Manifest* de LXXXX, cartes
46.

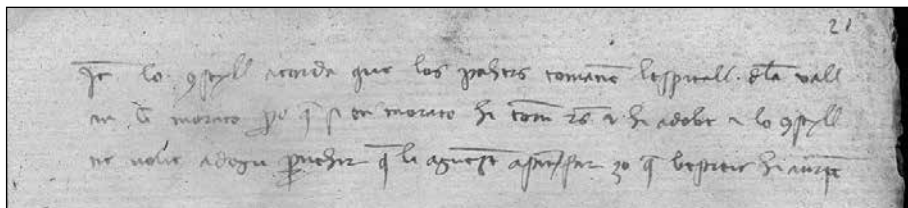
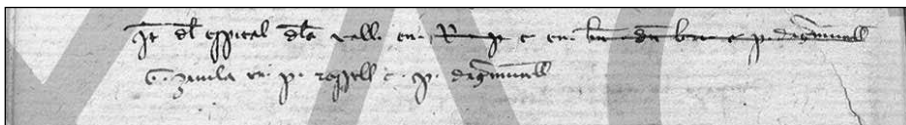
Ýdem al *Manifest* de LXXXXVII,
cartes 44.

Monserè de LXXVI

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital.

Bernat Olmells [dix per sagrament]
que ha I alberch en la Vall de Buydasachs,
lo qual fonch d'en Jacme Mestre e abans

d'en Guillem Garriga e abans d'en Milià Barber. Fa III diners al spital, cartes 102.

Ýdem al *Manifest* de LXXXIII, cartes LV.

Ýdem al *Manifest* de LXXX, cartes 51.

Ýdem al *Manifest* de LXXXVII, cartes 47.

[...].

Monserè de LXXXX°

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Johan de Lunyà, capeller, dix per sagrament que ha I alberch en la Vall de Preycadós que fou d'en Johan Bugar e ans d'en Miquel Tarroga e après d'en Anthoni Bugar. Fa IIII sous de cens, sens fadiga, als infants gitats devalants de III galines feye al spital de la Vall, cartes 40.

Ýdem al *Manifest* de LXXXVII, cartes 38.

[...].

LXXXXVII

[...].

[*Al marge esquerre:*] Spital de la Vall.

Johan Olzina dix, any 98, que ha hun alberch lo qual fonch d'en Jacme Monclar en les Valls de Buydasachs. Fa una partida sis dinés al spital de la Vall e l'altra fa fadiga a Sent Johan, cartes 45.

[*Al marge dret:*] Afit a-n Ffrancesch Mestre, any LXXXXVIII°.

[...].

3

1379, maig, 16. Cervera

El Consell municipal de Cervera acorda que els paers encomanin l'hospital de la Vall a Guillem Morató.

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1379, p. 21r.

Ítem, lo Conseyll acordà que los pahers comanen lo spital de la Vall a-n Guillem Morató [...].